

Patron roku 2024

INŻYNIER STEFAN CISZEWSKI – PATRON ROKU 2024 STOWARZYSZENIA ELEKTRYKÓW POLSKICH, WSPÓŁTWÓRCA PRZEMYSŁU ELEKTROTECHNICZNEGO W POLSCE

Zarząd Główny SEP na posiedzeniu w dniu 27 września 2023 r., na podstawie § 18 ust. 5 pkt. 13 statutu SEP, zgodnie z rekomendacją Centralnej Komisji Historycznej SEP, ogłosił rok 2024 - rokiem inż. Stefana Ciszewskiego.

Stefan Ciszewski urodził się 17 listopada 1886 r. w Warszawie. Studiował w Wyższej Szkole Inżynierskiej w Mittweidzie w Niemczech, gdzie w 1912 r. zdobył dyplom inżyniera elektryka. Pierwszą pracę podjął w berlińskiej filii AEG. Do Polski wrócił po zakończeniu I Wojny Światowej i osiadł w Warszawie. Od 1919 r. był przez cztery lata współnikiem Kazimierza Szpotańskiego – pioniera przemysłu elektrotechnicznego i współtwórcy Stowarzyszenia Elektryków Polskich. Interesowała Go przede wszystkim masowa produkcja sprzętu instalacyjnego, dlatego przeniósł się z rodziną do Bydgoszczy, gdzie założył samodzielne przedsiębiorstwo, które zostało zarejestrowane 23 października 1923 r. pod nazwą Fabryka Artykułów Elektrotechnicznych – inż. Stefan Ciszewski. Firma z roku na rok dynamicznie rozwijała się i w 1938 r. spółka zatrudniała już 450 pracowników – produkowała ok. 1220 wyrobów w 10 działach. Fabryka produkowała osprzęt elektrotechniczny na rynek w kraju, zapewniając 80% zapotrzebowania, a także na rynki zagraniczne. Był to sprzęt niezbędny do montażu instalacji elektrycznych, m.in.: gniazda, wyłączniki samoczynne, rozdzielniki, oprawki i materiały izolacyjne. Wyroby fabryki cieszyły się dużą rozpoznawalnością, dobrą opinią i były nagradzane na licznych wystawach, w Polsce i za granicą. S. Ciszewski dużą uwagę przykładał do dobrych relacji ze swoimi podwładnymi, dla przykładu w 1932 r. utworzył przy fabryce znany klub sportowy „Ciszewski Bydgoszcz”. Należy również podkreślić, że Stefan Ciszewski był aktywnym działaczem naszego Stowarzyszenia i współtwórcą Oddziału Bydgoskiego SEP. Pełnił funkcję sekretarza Zarządu Oddziału, był współorganizatorem VII Walnego Zgromadzenia SEP w Bydgoszczy w 1935 r. i „Wystawy Elektrotechnicznej SEP”. Zmarł przedwcześnie, po ciężkim zapaleniu płuc, 13 listopada 1938 r. w Bydgoszczy. Pochowany został na warszawskich Powązkach.

mgr inż. Janusz Nowastowski

Wiadomości Elektrotechniczne 1/2024 + Okładka

w innych miastach: Warszawie, Poznaniu, Krakowie, Katowicach, Łodzi, Lwowie i Wolnym Mieście Gdańsk. W 1939 r. powierzchnia zakładu wynosiła 3700 m², zatrudnienie – 560 osób, w tym 2 inżynierów, kilku techników oraz 4 majstrów.

Przeżył wojnę dzięki rozbudowie w Zamościu w tzw. Centralnym Okręgu Przemysłowym. Miały tam być przeniesione działy automatów tokarskich i przeróbki tworzyw termoutwardzalnych. W Bydgoszczy planowano montaż części przewodzących z Oddziału w Zamościu. Te zamiary pokrzyżował wybuch II wojny światowej. We wrześniu 1939 r. fabryka została zajęta przez okupanta i przeznaczona w dużej części na produkcję zbrojeniową.

Wysoka jakość produkcji sprawiła, że od 1930 r. firma współpracowała z oddziałem Siemens w Czechowicach. Otrzymała prestiżowe medale i dyplomy. W 1929 r. podczas Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu odebrała złoty medal za jakość wyrobów, w kolejnych latach 2 złote medale przyznane przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu oraz 2 w Paryżu. Nie dziwnego, że w Bydgoszczy od 30 maja do 10 czerwca 1935 r. odbyła się wystawa elektrotechniczna SEP, a przy niej VII Walne Zgromadzenie SEP z udziałem 400 członków. Wystawie towarzyszyły piękne iluminacje świetlne m.in.: obecnej katedry, wyspy św. Barbary, kościoła garnizonowego i Fontanny „Rotoz”, które i dziś utrwalone na fotografiach będą zachowywane.

Ogromna w tym czasie fachowość, nadzwyczajna zdolność organizatorska inż. Ciszewskiego, jego troski o kompletowanie najlepszych kadry w branży, jako dobry menadżer zabiegał nie tylko o pracowników, ale także o środowisko. W 1932 r. otworzył przy fabryce Klub Sportowy „Ciszewski” z sekcjami piłki nożnej, lekkiej atletyki i tenisa stołowego.

Inż. Stefan Ciszewski był człowiekiem niepospolitym, społecznikiem działającym w licznych instytucjach i stowarzyszeniach. Jako członek założyciel, 20 stycznia 1928 r., został na wiele lat wiceprezesa Związku Fabrykantów w Bydgoszczy; był radcą Izby Przemysłowo-Handlowej w Bydgoszczy (głównie w Gdyni), działał w Związku Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych woj. pomorskiego. Należał do bydgoskiego Rotary Club. Był światowcem, znał języki obce, był w wielu krajach Europy. Historyk Bydgoszczy Rajmund Kuczma napisał kiedyś: [..] Stefan Ciszewski należał do najbogatszych bydgoszczan, chociaż niegarnięcie ubrany, był człowiekiem z klasą. Jego ulubionymi kwiatami były Bryzdyli Trzostka.

Powstanie Oddziału Bydgoskiego Stowarzyszenia Elektryków Polskich nastąpiło 20 stycznia 1928 r. Stefan Ciszewski jako członek założyciel wszedł do jego prezydium jako sekretarz.

Stefan Ciszewski zmarł po ciężkim zapaleniu płuc 13 listopada 1938 r. w Bydgoszczy. Pochowany został na stolecznych Powątkach w grobowcu rodzinnym obok grobowca rodziny Szpotarskich.

Rys. 2. Rok 1933. Założyciel bydgoskiej Fabryki Aparatów Elektrycznych Stefan Ciszewski zawsze przed świętami Bożego Narodzenia robił sobie pamiątkowe zdjęcie z załogą. Siedzi za pracownikami trzymającymi tablicę z nazwą firmy

Zdjęcie (rys. 2) pochodzi z domowego archiwum paristwa Kraszkieviczów. Zygmunt Kraszkievicz (trzeci od prawej w najniższym rzędzie) rozpoczął pracę u Ciszewskiego w wieku 17 lat jako pomocnik magazyniera. Po kilku latach pracy doszedł do stanowiska kierownika. Zmobilizowany w sierpniu 1939 r. dowodził plutonem saperów podczas obrony Warszawy. Po kapitulacji stolicy trafił do niewoli, ale zbiegł z transportu do obozu jenieckiego, gdy pociąg przejeżdżał przez jego rodzinny Bydgoszcz. Wrócił do pracy w fabryce Ciszewskiego, która w czasie okupacji produkowała radiostacje dla Luftwaffe. Niemcy postawili mu ultimatum – jeśli chce zachować stanowisko, musi podjąć się Volksliste. Odmówił, ale stanowisko z czasem i tak odczytał, gdy kolejnych niemieckich pracowników firmy powoływano do Wehrmachtu. Ojciec należał do komórek AK, która zajmowała się sabotażem. Opowiadał, że radiostacje do messerschmittów produkowane w Bydgoszczy szybko zawodziły.

LATA OKUPACJI

Na początku II wojny światowej firmę kupił gdański przemysłowiec Erhardt Schmidt. Produkcja odbyła się pod dyktando okupanta na potrzeby Wehrmachtu. Rodzinę Stefana Ciszewskiego aresztowało II hitlerowcy i w październiku 1939 r. rozstrzelali w podbydgoskim Trzyszczyne – żonę Władysławę Ciszewską wraz z córką i dziećmi.

TRANSFORMACJA POWOJENNA DO ZNAJANEJ BYDGOSKIEJ ELTRY

Po II wojnie światowej produkcję uruchomiono 1 marca 1945 r. Zakład przyjął starą nazwę Fabryka Artykułów Elektrotechnicznych S. Ciszewski Sp. Akc. Ponieważ nie było żadnej dokumentacji wytworzonych wyrobów opierano się na pamięci najstarszych doświadczonych pracowników. Fabrykę podporządkowano Centralnemu Zarządowi Przemysłu Metalowego. Przedsiębiorstwo przyjęło nazwę Bydgoska Fabryka Artykułów Elektrotechnicznych, która do 1948 r. powiększyła się o zakłady filialne w Nakle nad Notecią, Toruniu oraz w Poniatowej (zmieniła nazwę na Zakłady Wytwórcze Sprzętu Instalacyjnego).

Przełomem w działalności przedsiębiorstwa było opracowanie i wyprodukowanie w 1950 r. pierwszego miniaturowego odbiornika tranzystorowego Eltra MCT-59. Uwzględniając fakt, że odbiornik został zaprojektowany stosunkowo wcześniej, bez możliwości współpracy z ośrodkami na Zachodzie i w zakładzie, który nie miał tradycji w budowie radioodbiorników, było to duże osiągnięcie. Od tej pory odbiorniki przenośne stanowiły znaczącą pozycję w asortymencie Eltry, nigdy jednak nie wyparły całkowicie produkcji podzespołów elektronicznych. Większość produkcji elektrotechnicznego sprzętu instalacyjnego przekazano do zakładu filialnego w Nakle, który niebawem się usamodzielił.

W 1966 r. firma przyjęła nazwę Zakłady Radiowe Eltra. W 1968 r. wyprodukowano militonowy odbiornik radiowy i zakupiono we francuskiej firmie licencje na przetworniki, które w przyszłości stały się głównym produktem eksportowym firmy. Po podziale przedsiębiorstwa Unitra w 1978 r. Eltra weszła w skład przedsiębiorstwa Unitra-Dom. Wydzielono zakłady podzespołowe w Gniewie i Białogardzie i włączono je do przedsiębiorstwa Unitech. W 1979 r. zorganizowano zakład filialny w Rzeszowie produkujący popularne radioodbiorniki przenośne, który w 1983 r. usamodzielił się.

W 1991 r. zakład uległ przekształceniu w jednoosobową Spółkę Skarbu Państwa, a następnie został kupiony przez skandynawską grupę kapitałową LEXEL należąca do Schneider-Electric. W 2003 r. firmę połączono z innym polskim zakładem należącym do Schneider-Electric – Zakładami Elda w Szczecinie. Obecnie bydgoski zakład działa pod nazwą Elda-Eltra Elektrotechnika SA, w obiektach przy ul. Glińki.

Po fuzji z przedsiębiorstwem Elda Szczecinek Elektrotechnika SA, bydgoski zakład wytwarza sprzęt elektroinstalacyjny i akcesoria instalacyjne budynków, systemy sterowania i komunikacji budynków.

W najstarszych obiektach przy ul. Sobieskiego działa firma TE Connectivity / Tyco Electronics Polska produkująca szeroką gamę złączy dla przemysłu elektronicznego oraz systemów okablowania przeznaczonych dla kilku branż przemysłowych, głównie przemysłu telekomunikacyjnego.

ODDZIAŁ BYDGOSKI SEP OD WIELU LAT KULTYWUJE PAMIĘĆ O TEJ WYBITNEJ POSTACI INŻ. STEFANA CISZEWSKIEGO

W Technikum Elektrycznym w Bydgoszczy odbyły się konkursy na najlepszą prezentację multimedialną poświęconą inż. Ciszewskiemu. Dążyliśmy do upamiętnienia tego wybitnego bydgoszczanina przez nadanie jego imienia szkole elektrycznej, wydziałowi elektrycznemu PBS, oddziałowi SEP, umieszczenie tablicy pamiątkowej na budynku NOT. Te oczekiwania po części się spełniły. W 1988 r., w 65. rocznicę powstania zakładu, zakłaga Eltry ufundowała na wieżowcu przy ul. Dworcowej tablicę pamiątki Stefana Ciszewskiego, a w 1997 r. ulica w Nowym Fordonie otrzymała imię Stefana Ciszewskiego.

GALERIA PRODUKTÓW

